

Kmetijske kratkočasnice.

Kaj je panj?

Odgovor.

1. Sladkornica (Zuckerfabrik) v malem je, kjer se sladkor dela brez sladkornega trstja, brez sladkorne pese in brez pare in konj, kajti bistveni obstojni del medu je sladkor (cuker).

2. Voščarnica (Wachszieherei) je v pravem smislu te besede, kajti če tudi se nekoliko voska nahaja v jagodah in perji voskovca, vendar čebele v panji naredijo največ in najboljšega voska. Sveč na milijone, katere na oltarjih naših cerkev Bogu na čast gorijo, — katere na plesiščih in na mizah bogatinov plamtijo in katerih na tisoče centov nahajamo v obrtnijstvu — vse te sveče prišle so iz voščarnice čebelnih panjev.

3. Kemični laboratorij, to je, delavnica kemije je. Kakor v retortah in čistilnicah kemikarjev, prav tako se v životu naših čebelic izdelujejo mnogovrstne snovi: zdravilo in strup, živež in kupčijsko blago. Zdravilo je mēd, ki se izdeluje in čisti v celicah satovja, strup pa ima čebelica skrbno spravljen v posebnem mehurčku; živež je čiščeni sok za zalego, kupčijsko blago pa sta mēd in vosek.

4. Največa varovalnica malih otrok je. To se sprevidi že iz tega, da je v tem zavodu večkrat nastavljenih 60.000 dojníc in strežnic, kajti vsa jajčica, črvi in čebele — z eno besedo, vsa družinica v panju — so otroci matice in le delalkam izročeni v varstvo, v odgojo in oskrb. In te spolnujejo dolžnost dojníc s tako izgledno zvestobo in s tako materno ljubeznijo, kakor da bi oskrbnice svojih lastnih otrok bile.

5. Neka posebna družba botanikov ali rastlinarjev je. Rastlinarji obhodijo planine in doline, gozde in polja, vrte in senožeti, iskaje rastlin. Isto delajo tudi čebele. Rastlinarji pa si navadno domá zbirko rastlin napravljajo; tega čebele ne storijo, al one v panji pokladajo na rastlinah nabrani sladki sok in cvetni prah, — to je njih posebna botanika.

Sadjerejska pravljica.

Neka dunajska, v kmetijstvu malo zvedena gospá, ki je poleti na kmetih bivala, je vprašala kmetico: „Kako se na drevesu spozná, ali so češplje zrele ali ne?“ — Kmetica odgovori šaljivo gospej tako-le: „Milstljiva gospá, to boste najbolje spoznali iz tega, da gledate, ali je še kaj češpelj na drevesu ali ne. Če jih ni, so zrele.“

Politične stvari.

Minister Taaffe in pa ustavaška stranka.

Počasi le, pa vendar čedalje bolj očitno se kaže, kako se Taaffejevo ministerstvo misli vstopiti proti dozdej vsemogočni stranki „ustavovercev“. Ti so namreč v svojih shodih v Gradcu in Št. Politu napovedali vojsko sedanjemu ministerstvu, ono je sprejelo to napoved in se zdaj pripravlja za boj proti tej nezadovoljni, nekdanj tako ošabni stranki.

To je čisto naravno.

Znano je še, da je zavoljo razpora med to stranko Auersperg-Lasserjevo ministerstvo cesarju trikrat ponudilo odstop, a dvakrat so morali vsi ministri ostati na svojih mestih in opravljati začasno svoj posel, ker se cesarju takrat ni primerno zdelo zameniti jih z drugimi. Tretji pot je poskusil grof Taaffe sestaviti novo tako zvano „ustavoverno“ ministerstvo, pa se mu ni po-

srečilo. Nobena viša glava iz „ustavovernega“ tabora ni marala za ponujani jej ministerski stol, ker se je vsacemu nemogoče zdelo, „ustavoverno“ stranko zopet tako skup skovati, kakor je bila prej, in si ž njo narediti močno vladno stranko. O takih razmerah ni ostalo cesarju nič drugega, kakor tretji pot seči po staro ministerstvo nazaj. Odlušili so se pri tem trije najhuje zagrizeni „ustavoverci“: knez Auersperg, Lasser in Unger, na novo pa je vstopil grof Taaffe za ministra notranjih zadev, ki je toraj sedanjemu ministerstvu dal še le drugo barvo.

S tem je pa nasprotje med ministerstvom in „ustavoverno“ stranko le še hujše postalo. Grof Taaffe veljá za odločnega konservativca, in to „ustavovercem“ pomeni toliko, kakor „klerikalec“ in „nazadnjak“. Če so že prejšnjemu ministerstvu začeli brž upirati se, ko se je — čeravno le na videz — jelo kazati konservativno, je jasno, da se mora Taaffejevemu ministerstvu delati še več opozicije. Ta opozicija se je začela hujša kazati v delegacijah o razpravi stroškov za zasedbo Bosne in Hercegovine, zdaj pa se še bolj kaže v volilnih programih, razglašanih pri shodih v Gradcu in Št. Politu, iz katerih je razvidno, kako se misli večina „ustavoverne“ stranke v prihodnjem državnem zboru obnašati.

Po vsem tem je tedaj vlada primorana delati na to, da, nasproti tej staro-novi stranki, ob volitvah dobí svojo lastno stranko. Kje jo bo dobila, kje le jo more dobiti, to je jasno vsakemu, kateremu so znane strankarske razmere v naši državni zbornici. Če se ne more vladati z „napredovalno“ stranko, se mora poskusiti z drugo, in ta je konservativna, ki je zmiraj zvesta ostala načelom pravice. Ravno te stranke pa v prejšnjem državnem zboru prav za prav ni bilo — vsaj tega imena ni imela. Auerspergovo ministerstvo je o zadnjih volitvah vse tako izpeljalo, da ste bili v državnem zboru le dve stranki: ustavoverna in pa opozicijska, katero so imenovali „proti-ustavno“, „klerikalno“ ali stranko „državopravne opozicije“. Poljake so prištevali nasprotnikom ustave, akoravno bi se dosedaj veljavna decemberska ustava nikoli rodila ne bila, če bi jej ne bili Poljaki botri bili; Poljaki toraj niso nasprotniki bili svojemu delu.

Vladi, če se hoče obdržati na krmilu, gre zdaj za dvoje: ali poskusiti s federalizmom, to je, premeniti ustavo na ustavni poti v prid deželnim zborom in tako sedanjo sistemo kar mahoma prevrniti, ali pa po tej osnovi, kakor je sedaj, zložiti si novo stranko, s katero bi se dalo potem ne le doseči sporazumljenje z raznimi narodi, ampak ki bi tudi pozneje pomagala sedanjo ustavo postaviti na trdneja tla, nego je zdaj.

Take konservativne stranke si išče zdaj ministerstvo v velikem posestvu, ki je po vseh deželah zavetje konservativizmu. Pri tem se pa ne dá enostransko postopati, kakor se je godilo o zadnjih volitvah leta 1873., ko so se poslanci v državni zbor prvokrat naravnost volili. Takrat so — posebno na Českem in Moravskem, kjer veliko posestvo največ izdá — razklali ga iz političnih namenov v dve stranki: ena je hodila z ustavoverskim ministerstvom po vseh potih, druga, konservativna, ni marala tega in ni prišla v državni zbor. Tisti, ki so z vlado hodili, so bili bolj brezpozgojni pristaši vlade, kakor pa resnično liberalni, a vendar so bili politična stranka po političnem mnenji bivšega Auerspergovega ministerstva.

Prejšnja vlada je toraj imela „liberalno ustavoverno“ stranko iz nemških in ponemčenih mest in trgovinskih zbornic, in neko liberalno pisano stranko iz velikega posestva. Sedanja vlada pak se mora naslanjati na konservativne elemente teh volilnih skupin, zato

mora pridobiti si trdno pomoč iz vélikega posestva. To se pa zopet le dá doseči s tem, če se umetno razdvojeni deli plemenitega stanú združijo in z vso močjo podpró vlado.

To doseči, razdvojene velike posestnike zopet združiti, — to je sedaj naloga ministerstva.

Zato je grof Taaffe sprožil shode vélikih posestnikov in v Brnu je tak shod uže bil, tudi v Pragi bo in v Ljubljani. Če bodo vspehi teh shodov ugodni, če se bo posrečilo konservativno stranko pridobiti za skupne državne interese, pač ni dvoma več, da bo Taaffejevo ministerstvo imelo za sabo močno stranko, ki bo ob enem tudi večina državnega zbora. Ako se pa to ne posreči, se bo pač zopet moralo seči po „liberalne“ elemente nazaj, potem bo pa za Taaffejevem moralo priti zopet Herbstovo ministerstvo.

Toda če bi za Taaffe-om prišel Herbst ali kdo drug njegove sence, bi to tudi vodjo naše unanje politike, grofa Andrassyja, hudo zadelo. Herbst in vsa njegova stranka so hudi nasprotniki njegovi posebno zavoljo njegove vzhodne politike. Če bi v Avstriji zopet ti prišli na krmilo, bodo napeli vse, da bi tega ministra pregnali in Bosno in Hercegovino dali Turčiji nazaj. Ko bi padel Andrassy, se raztrga najtrdnjša vez, ki zdaj dualistično Avstrijo še skup drži. Kaj pa bi se utegnulo potem zgoditi vsemu cesarstvu, če se to pripeti in bi graški in šentpolitiški volilni program ustavovercev postal meso in kri? Kaj bi bilo, če bi državni zbor in vlada avstrijska vsakako hotela prenameniti delegaciji ali pa osebno zavezo z Ogersko zahtevala še pred pretekom druge pogodbe z Avstrijo?

Res, da sedanja zveza Avstrije z Ogersko se ne more držati, mora se popraviti, toda naša misel je ta, da se to more zgoditi še le, kedar bodo tudi na Ogerskem prišli zopet konservativci na krmilo, ker potem se bo to, kar je zdaj želeti, zgodilo samo po sebi. Dolgo do tega ne bo, to se vidi po tem, kar se danes godi v Pešti. Tiszino ministerstvo se bo ravno tako skrhalo, kakor se je pri nas Auerspergovo. Radikalneje vlade pa tam ravno tako ne bodo mogli sestaviti, kakor je zdaj v Avstriji ne morejo. Konservativci avstrijski se bodo pa z ogerskimi konservativci o važnih državnih vprašanjih lažje sporazumeli, kakor radikalci, katerih program je: „naša mora veljati, drugače ne gre!“

Vsakako čakajo habsburško monarhijo še hude skušnje in skušnjave.

Mnogovrstne novice.

* *Štatistika šolstva.* — Vseh šol ima Angleška 58.075 s 3 milijoni učencev, — Avstro-Ogerska 29.372 s 3 milijoni učencev, tedaj pride na 100 ljudi 8 učencev, — v Belgiji je 8300 šol, število, ki se je od leta 1850. podvojilo; učencev imajo 670.000, na 100 ljudi 20 učencev, — na Holandskem je 3734 šol in 444.707 učencev, na 100 ljudi tedaj 11 učencev, — na Grškem je 1380 šol s 95.000 učenci, na 100 ljudi 6 učencev, — na Danskem, kjer zna vsak, kateri je 15 let star, brati in pisati, je 2917 šol in 260.000 učencev, tedaj 13 na 100 ljudi, — Španjska je poslednji čas velik napredek v šolstvu naredila; ona ima 29.038 šol, učencev 638.288, na 100 ljudi tedaj 9 učencev.

* *Žensko vseučilišče*, prvo na svetu, se bode kmalu odprlo v Rusiji, kjer se v obče mnogo stori za višji odgoj ženskega spóla. V Odesi delajo zdaj priprave za žensko vseučilišče. Meseca januarija t. l. se je pričel ženski tečaj, ki šteje 250 slušateljic. V šoli vlada

red in enakost tako, da hčere mestjanov sedijo za hčrami visocega plemstva. To vseučilišče ima zdaj dve fakulteti: zgodovinsko-književno in fizikalno-matematično.

* *Rusko posojilo (zajem).* Po cesarjevem ukazu od 26. dne u. m. je dobil finančni minister ukaz, da vzame 300 milijonov na posodo v ta namen, da se pokrijejo izvanredni stroški posledne turške vojske; zato se ta заем, za katerega se izdajo državne obligacije, vpiše v knjigo državnih dolgov pod naslovom: „tretji iztočni заем“.

* *Zanimiva tožba zoper zdravnika (kirurga)* prične se kmalu v Kijevu na Ruskem. Neki kirurg, jud, je tožen, da je 6 mladenčem svoje vere, ki bi bili imeli v vojake vzeti biti, po eno oko izkopal, kar jih je za vojaško službo nesposobne naredilo. Za vsako teh operacij dal si je plačati 30 rubljev nagrade.

Naši dopisi.

Iz Celjske okolice 20. junija. — Ker se za našo družbo kmetijsko malokdo Slovencev briga, zato se tudi malokdo njenih zborov udeležuje in zato tudi nihče o njej nič ne poroča. V prikladi njenega „Landbote“, ki je ta mesec na svitlo prišla, sem po naključbi staknil poročilo o njenem zborovanji 18. in 19. svečana t. l. in v tem pa zopet veliko besedovanje o slovenskem kmetijskem časniku za naše ljudi v doljnem Štajerji. Sprožila se je ta dolgočasna debata o sklepu lanskega občnega zbora, da za letošnje leto ima letnina družabnikov znašati 2 gold., da pa oni niso siljeni, naročati se na družbini nemški časnik „steierische Landbote“. Grof Heinrich Attems je kot zastopnik podružnice slovenjegraške zbor opozoril, da slovenski Štajerci potrebujejo slovenski časnik; — podpredsednik Pairhuber omeni, da so imeli slovenski prevod nemškega „Landbota“, za katerega je družba 1000 gld. na leto plačevala, a ta časnik je imel le 19 naročnikov in celó šole, ki so ga brezplačno dobivale, so prosile centralni odbor, naj se jim nemški časnik pošilja; — na to se oglasi gosp. Karol Valentinič, zastopnik trbovljske podružnice, ter pravi, da slovenski kmetje zato niso marali za ta časnik, ker jim slovenski prevod ni bil po všeči; izmed 17 družbin slovenskih podružnic mu jih je 19 pritrdilo, naj se „Slov. Gosp.“ zato nagrada daje, da jemlje poduke o kmetijstvu v slovenskem jeziku v svoj list; — temu predlogu nasprotuje gosp. Gottl. Beier iz slov. Bistrice, rekši, da ta časnik donáša tudi druge članke, katerih ne moremo nadzorovati; — dr. Wilhelm pravi, da je želja slovenskih Štajercev upravičena, al sklep o tem naj se prepušča centralnemu odboru; — gosp. Dominik Paskotini, ptujske podružnice, trdi, da slovenski časnik ne bi imel 50 naročnikov, kajti on živi uže 20 let na doljnem Štajerju in pozná ljudstvo dobro; — gosp. Alojzi Lenček, zastopnik sevnjske podružnice, nasprotuje Paskotini-tu, rekši, da je slovenski časnik Slovincem na Štajarskem neobhodno potreben, a treba ni, da bi moral biti „Slov. Gosp.“; — zastopnik marenberske podružnice, glasoviti notar Jož. Rudel, se popolnem sklada s Paskotinom in pravi, da na doljnem Štajerju ni 10 odstotkov kmetov, ki bi znali brati in pisati, tedaj ni nobenega slovenskega časnika treba. — In konec vsega tega besedovanja je bil sklep, naj to stvar prevdari centralni odbor v Gradcu, kateri — kakor je predsednik baron Washington rekel — nobenega razločka ne dela: ali je zemlja nemška ali slovenska, katera se na Štajarskem obdeluje. — Mi temu dostavljamo le to, da — vse letne skušnje drugače govorijo, kakor je govoril predsednik.